

NOVIČE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v sredo 28. junia 1854.

List 51.

Od zložbe (arondiranja) zemljiš.

(Konec.)

Za vse pisma, ki zadevajo zložbo, naj bo odločen poseben protokol in naj se shranjujejo v posebnem pismohranišču (arhivu).

Iz uredske dolžnosti naj c. k. okrajna gosposka opravlja pisanja protokolov in naj opravlja dotične pisma. Okrajna gosposka naj bo izpeljevalna oblast v vsih rečeh, ki zložbo zadevajo, in naj, kadar se bo tu ali tam kaka zložba dognala, premen zemljišč zapiše v katasterski zapisnik in v gruntne bukve.

Vse prošnje pisma, protokoli, razsodbe, pogodbe (kontrakti) in vse pisanja, ki zadevajo zložbe, naj se narejajo brez štampilj.

Vsi odpisi, vpisi in prepisi v gruntne bukve, ki zadevajo zložene zemljišča, naj bojo oprosteni od percentvalne davščine.

Čeravno so blizo vkup ležeče zemljišča le poseben dobiček gospodarjem samim, je vendar želeli, da bi izpeljava zložbe prosta bila štampiljnov in prepisnih odrajtvil, ker v našem cesarstvu večina kmetovavcov še ni na tisti stopnji, da bi za dobiček, ki jim bo gotovo dohajal čez leto in dan, že danes kaj dali. Utegnilo bi jih veliko reči: „čmu bom še stroške imel za reč, ki mi ni ravno potrebna? sem pred opravil svoje dela na polju, če je ravno raztreseno bilo, jih bom opravil tudi vprihodnje, čeravno bolj počasno in z večim trudom živine“. Zato je kmetijska družba visoki vladi nasvetovala, naj bojo vse zložbo zadevajoče pisma in prepisi navadnih davšin prosti, da se nobeden kmetovavec ne bo mogel izgovarjati, da ga odrajtvila strašijo, zamenjati svoje zemljiše in ga lepo vkup zložiti. Neka podružnica je celo — v večji spodbadek k zložbi — nasvetovala, in tudi ta nasvet je kmetijska družba naznanila visoki vladi: da naj za oprosteno od vojaščine tudi manjši zemljišče zadostno bo, ako je popolnoma skupej, to je, popolnoma arondirano.

Ker bi pri zameni zemljišč upniki, ki imajo kaj terjati na tem ali unem zemljišču, utegnili overati zložbo, je zadnjič družba nasvetovala: naj bi se z osnovo zastavnic (hipotečnih bank) napravile zložbine dnarnice (Arondirungs- oder Commassationskassen), iz katerih bi se opornim upnikom to izplačalo, kar imajo na zemljišču terjati, in bi se tako njih overanje odpravilo. —

Kar pa gojzde vtiče, bo zložba njih veliko težavniša kakor sicer družih zemljišč, ker pri gojzdih ni vrednost v zemlji, ampak v lesu, ki na ti zemlji stoji, — tudi je temu gospodarju na lesu za kurjavo, unemu na lesu za stavbe in zidanja več ležeče, — eden hoče steljo uživati iz njega, drugi živino pasti v njem. In tako zna še družih veljavnih napotkov več biti zastran zložbe gojzdov. Gledé na te resnične težave, je vendar

tudi zastran zložbe gojzdov kmetijska družba svoje misli ob kratkem visoki vladi razodela. —

To, dragi kmetovavci, je, kar je krajnska kmetijska družba sl. ministerstvu predložila gledé na razmere krajnske dežele. Ravno tako so tudi kmetijske družbe vsih družih dežel našega cesarstva vladi svoje mnenja razodele gledé na razmere svojih dežel. Vse te predloge bo visoka vlada presodila in pretresla, in to, kar bo ona za dobro spoznala, bo povzdignjeno v postavo. To kar so kmetijske družbe ji predložile, so le nasvéti.

Gospodarske skušnje.

(Ktera koklja leže veliko jajc?) Marsiktera gospodinja se pritoži, da ima veliko put, pa malo jajc, in da se po tem takem ne plača jih rediti. Neki Francoz, ki se že veliko let s kuretino peča, svetuje, naj pri izberi tacih put se gleda: 1) na grebén in podbradek; kolikor bolj škarlatno rudeča sta grebén in podbradek, toliko več leže taka puta jajc; 2) tudi na šopek pod ritjo naj se gleda; kolikor večji je ta šop perja, toliko boljši je puta za jajca.

(Kako naj se čistijo stekla ali glaši). Steklenice za vodo in pitni kozarci otamné po vodi včasih tako, da se ne dajo očistiti na nobeno vižo, če se še tako brišejo. S kisom (jesihom) jih umivati, pomaga sicer; veliko hitreji in popolnoma pomaga solna kislina (Salzsäure); v ta namen naj se vzame polovico vode, polovico pa solne kisline; za veliko steklenico (flašo) je dosto 50 do 60 kapljic solne kisline z ravno toliko vode zmešane; s tem naj se dobro izmije steklenica; potem pa naj se večkrat poplakne z vodo, da se odpravi po kislini raztopljená nesnaga iz nje (solnokislo apno in železo). — Če je mleko steklenice ogerdilo, se naj bolje očistijo s pepelom in vodo. — Vinske steklenice s svincom (šrekeljni) izmivati, ne zda veliko, ker okrogle gladke obličke ne odergnejo dosto nesnage, in znajo zavolj arsenika (mišice), ki je v šrekeljnih in se po kislinah raztopi, celo škodljive biti; naj bolje za vinske steklenice so zdrobljene jajčje lupine. — Za oljnate steklenice je naj bolji lug z enmalo živim apnom zmešan. — Za serkala (špegle), za šipe in druge stekla v staniših, posebno če jih muhe zlo omažejo, ni boljšega snažila kakor je z vodo zmešan salmiakovec (Salmiakgeist), vsacega pol. (Mitth. f. d. Gewerbv.)

Listeč za podúk in omiko.

Hudobna mati pred sodbo.

22. dan tega mesca je stala pred c. k. deželno sodijo na Dunaji Ana St., žena nekega vervarja (zalarja) zatožena, da je svojega lastnega, 8 let starega otroka umorila. Lasé stojé človeku po koncu slišati tako

grozno hudodelstvo! Od take matere ne moremo reči, da je „živinska mati“, zakaj živina nikdar kaj takega ne stori, kar je storila ta peklenska mati, ki je danes pred sodbo stala. Čujte!

Nesrečnega Jakca je imela ta mati še popred s svojim možem, preden je omožena bila, zato sta ga imela na kmetih na reji. V zakonskem stanu sta jima bila še 2 otroka rojena. Tudi Jakca sta vzela pred 3 leti domú. Pa hudobna mati ga je vse žive dni pisano gledala, psovala in tēpla, čeravno ni nobeden vedil, zakaj. Jakec je bil dober fant. Še le 8 let star, je mogel že teške dela delati, vsaki dan zajterk za celo družino kuhati, straniša pomivati, tla čediti itd. Živeža pa ga je tako malo doletelo, da ga ni bilo, kakor kost in koža; večkrat je fante, ki so se pri njegovem očetu rokodelstva učili, ubogajme prosil za kosček kruha. Ko ga je nekega dne hudobna mati zavolj zgubljenega ključa po glavi pretepala, da se je revše celi hiši smililo in je hlapec ženo svaril: naj ne ravná tako gerdo z otrokom, ga togotno zaverne: saj je moj otrok, zato ne bom nobenega vprašala, al ga smém ali ne“.

Pred 2 letoma si je hudobna mati kupila nalaš korobač, da je z njim za vsako nedolžno stvarico otroka do kervavega tako pretepala, da se je nedolžni mučenec smilil vsim sosedom. Zdaj ga tudi ni pustila več v šolo hoditi in le domá ji je mogel delati od jutra do večera. Ker mu nikdar ni dobrega očesa pokazala, za vsako stvarico pa ga bunkala in tolkla, je bil otrok že tako preplašen, da je mater, če ga je le pogledala, z vzdignjenima rokama vēs plah in milo popraševal: „ljuba, ljuba mati, kaj pa želite? — saj rad vse storim!“

Al peklenska mati ni imela serca! Če so jo sosidine zatega voljo svarile, jim je žugala, jih iz hiše zapoditi.

Po večkratnem pretepanju po glavi so se mu naredili turi po nji, in ker so se zlo gnojili, je začel fant tako vidno hirati, da ga je vse popraševalo, kaj da mu je? Al boječ, da bi mati ne zvedila, če bi povedal, od kod ima toliko ran, je revež le rekel, da se je sam na glavo udaril.

14 dní pred smertjo je bil ubogi otrok že tako prepaden, da si ga mati zavolj sosedov ni upala več iz hiše pustiti; ljudém je pa lagala, da ga mora doma imeti, ker se je tako tatvine navadil, da si ga ne upa med ljudi pustiti. Zlodjeva baba!

Huje pa, ko je Jakec pešal, huje ga je pretepala. Pred vsimi Sveti 2 dní lanskega leta pa ga je tako potokla, da je kot mertev se pred njo zgrudil in ga je božjast lomiti začela. Na pomoč poklicani zdravnik pravi, da mu ni več pomagati in da bo umerl zavolj ran. Pri vsem tem je zdravnik vendar hotel revčiku bolečine nekoliko potolažiti, zdravilo zapisati, — al mati brez serca mu réče: „če mu ni pomagati, pa šetega ne potrebuje“.

Ob enajstih ponoči je ubogi otrok zadnjikrat zdihnil in — umerl. Drugi dan gré mati k zdravniku po smertni list. Al on ga ji ne dá in réče, da bo to prigodbo na znanje dal gosposki. Prestrašena hudodelka obéta zdravniku, da ga bo dobro plačala, ako ji dá smertni list za umerlega otroka. Zdravnik ji pokaže duri. Preiskava sodniška je razodela 10 gnojnih ran na glavi, med katerimi je bilo več smertnih; zraven teh glavnih ran jih je bilo še 16 na obrazu in 50 po životu. — Hudodelka je pred sodbo obstala svoje peklensko ravnanje z otrokom, ktereга nikdar ni mogla terpeti; to grozno hudodelstvo pa je skušala s tem opravičiti, da je rekla, da jo je fant večkrat pokradel. Zaslišane priče pa so povedale, da nobeden ne vé, da bi bil kadaj fant kteremu kaj ukradel ali da bi bil kdo nad njim zapazil kradljivost; marveč je bil dober, priden fant, ki si nikdar ni upal materi le nar manjše besedice zopergovoriti.

Sodniki so hudodelnico ubijavstva krivo spoznali in jo na 12 let v teško ječo obsodili; moža njenega in otrokovega očeta pa za 3 mesce v zapor, zato, ker ni branil hudodelstva zoper varnost otrokovega življenja; ta razsodba zoper očeta pa le zatega voljo ni ostrejša bila, ker ima še več družine prerediti in je sicer pošten človek.

Tudi pred sodbo je brusila hudodelka svoj gerdi jezik, in ko se ji je razsodba oklicala, je razsajala kot divja zver.

Gotovo take peklenske pošasti bi nihče miloval ne bil, če bi jo bili sodniki tudi k smerti obsodili. Da bi se pač v naših krajih nikdar ne slišalo od take grozne prigodbe!

Slovanski popotnik.

Slavni slikarji (malarji *) Schiavoni — Slaveni.

Po J. Kollar-ju.

Pri novem sovetništvu (prokuraciji) v Mletkah (Benetkah), kjer je poprej knjigarnica bila, je zdaj kraljevo poslopje.

Tú mi je serce pervikrat v Mletkah veselo bilo. Na oboku tega poslopja, v 7. razdelku, nahajajo se tri slike (podobe) izdelane od Andreja Medola ali Slavena, katerih ena očituje gospodstvo, druga duhovništvo, tretja vojništvo. Kinčarije okoli oboka so delo nekega Semolaja. Nisem v stanu popisati občutkov, ki so mi serce polnili, ko sem našel tukaj Slavena v sredi najslavnejših mletskih slikarjev (malarjev): Tician, Pavla Veronezkega, Tintoretta, Molinara, Varatora, Salviata Roza, Strozza in drugih. Dela drugih umetnikov bile so lepe, morebiti tudi bolj zveršene in sjajne: mene ni nobeno toliko ganilo, kolikor to, ker je delo bilo mojega naroda. Razun slavenskih mož, slik, spomenikov itd. bilo je vse drugo za me manj zanimivo; zato sem naj rajši obiskaval one mesta, kjer je kaj našega bilo. Tamo sem želel danovati in nočevati. V vsaki dvorani slik, v vsaki zbirki starin hlepelo je moje oko najbolj pe tem, kar je našega.

Še smo več obrazov tega Slavena v Mletkah našli in z občudovanjem gledali posebno v cerkvi „i Carmini“, v okrožji Dorsoduro: obrezovanje Gospodovo, v jezuitarski cerkvi: obiskovanje blažene device Marie; v cerkvi sv. Roka: Boga očeta od angeljev obkoljenega, kakor tudi slike na oltarski pepelnici, v kateri se telo sv. Roka hrani; v cerkvi sv. Terezije in sv. Boštjana več obrazov. V Monfrinskem poslopju, dvorani F. je Lada z labudi od Andreja Slavena (Schiavona), delo prekrasno, z mehko, sokovito, umetno ščetko doveršeno. Ali naj bogateje skladiše in kot posebno galerijo obrazov tega slikarja je utemeljila rodovina Galvani v svojem poslopju, v „Cannareggio“, šte. 39, kjer se do 20 najboljih del Andreja Slavena najde. Tukaj še le sem zapopadel, zakaj so vsi veliki umetniki tako visoko poštovali Schiavona; zakaj ga je Tician za svojega prijatla in pomočnika pri mnogih obrazih izbral; zakaj je Tintoretto pri delu zmiraj imel pred očmi Schiavonov obraz in zakaj je svetoval: naj vsaki slikar v svojem stanišu kak obraz, izdelan od Schiavona, ima in z njegovim ogledanjem k ognju slikarskemu se podbuja. V Schiavonovih obrazih nahajamo ne samo slikarstvo, ampak tudi pesništvo, ne samo telo, ampak tudi dušo. In verh tega je barva na nje-

*) Vodnik v „povedanji od slovenskega jezika“ pravi, da malati je morebiti bolj slovenska kakor nemška beseda. „Zakaj malam“ se zna reči, da pride od „malega“, kakor da bi rekel: jez malam, to je, na malem pokažem — na majhno podobo, v malem načerkam, kar je na sebi veliko. Malati pravijo vsi Slovenci. Moskovitarji malovat i ali živopisati. Vred.